

Svenskere på Københavnsegnen i 300 år.

Per-Olof Johansson

*Anmeldelse trykt i
Folk og Kultur 2001 s.126 - 128.*

Over Øresund før Broen.

Svenskere på Københavnsegnen i 300 år.

Redaktion: Elisabeth Bloch, Marianne
Germann, Lise Skjøt-Pedersen, Inger
Kjær Jansen, Henning Bro.

Lokalhistoriske Arkiver i
Storkøbenhavn, LASK 2000.

ISBN 87-87778-06-8

304 s.

Ekspedition: Lokalhistorisk Samling,
Tårnby Kommunes Hovedbibliotek,
Kamillevvej 10, 2770 Kastrup. Tlf. 32 46
05 45

[http://taarnbybib.dk/forside/stads-
og_lokalarkivet](http://taarnbybib.dk/forside/stads-og_lokalarkivet)

Richard Willerslev kaldte sin bog om svenske indvandrere til Danmark 1850 - 1914 'Den glemte indvandring' (1983). Glemte af hvem? kunne man berettiget spørge. Meningen var: forskerne -

Men også i nogen grad af os indvandrere selv. Indvandringen eksisterede som individuel historie, familiehistorie. Men det var glemt at den var led i en større sammenhæng. Det er lettere underligt. For masser af mennesker i ens bekendtskabskreds røbede enten direkte i samtale eller med deres navn at de, som man selv, var en del af denne sammenhæng. Hans bog kom som noget af en åbenbaring alene ved sit tema.

Det ville da være underligt, hvis der ikke kunne rejses spørgsmålstejn ved fremgangsmåde, konklusioner osv. Men han foretog et afgørende hug ind på området.

Siden er sket en del. Og bogen 'Over Øresund før Broen' demonstrerer hvor vidt vi er nået. Og at der næppe er nogen vejs ende for temaet. Som helhed vil det formentlig forblive kaleidoskopisk i en grad som gør, at det aldrig nogensinde kan samles indenfor een billedramme. Måske kan dog åbningen af et Immigrationsmuseum, som det vil ske i Farum i dette år, kunne gøre en sådan påstand til skamme.

Det er ikke unaturligt at undertitlen er 'Svenskere på Københavnsegnen i 300 år'. Udgiver er de Lokalhistoriske arkiver i Storkøbenhavn, men derudover

dækker dette område en væsentlig del af området for indvandring af svenske i perioden. Mellem 1885 og 1916 udgjorde svenskerne en rimelig konstant andel på omkring 4 % af den samlede befolkning i København. Ved folketællingen i 1901 var ca. 35.600 svenske bosatte i Danmark. Af disse boede ca. 54 % i København og på Frederiksberg. Kun 26 % af samtlige svenskfødte boede vest for Storebælt. (Willerslev)

Københavnsegnen omkring undersøgelsens hovedperiode, sluttende med 1.verdenskrig, er jo noget ganske andet end samme egn dags dato. Så det er derfor ikke ueffent, at artiklerne er forsynet med tekstbokse som sætter lokalhistorien på plads for de enkelte områder, hvor hovedpunktet ellers er svensk indvandring.

Der er 13 'navne' bag artiklerne - arkivarer og andre - hvilket nævnes som et udtryk for samarbejdet mellem arkivernes ansatte og de frivillige medarbejdere. Et gedigent resultat.

300 år er en stor mundfuld og bogen rummer et væld af oplysninger som det for en læg læser er svært at holde sammen på. Nu og da rejser enkeltskæbner sig op af talfloden, som regel dybt tragiske skikkelser, men de gør man holder ud.

Bogens målgruppe er nok forskere i en eller anden forstand, læg eller lærd. For de enkelte afsnits vedkommende vil der nok også være interesse for bogen i de omtalte lokalsamfund. Men helheden er svær. Det lyder som kritik, men er ikke ment som sådan. Bogen virker som en nødvendig forudsætning for fremtidens forskning og de mere almene fremstillinger. Det indledende oversigtskapitel ender da også med oplæg og ideer til fremtidig forskning. Det er svært at læse bogen, uden at få alternative ideer til undersøgelser! Samme oversigtskapitel demonstrerer da også, at redaktionen selv har haft vanskeligt ved at samle helheden. Min egen vej til bogen var at springe rundt efter lystprincippet og ende i indledningen.

At give et kort overblik, der blot tilnærmelsesvis yder helheden fuld retfærdighed, endsige vurdere udnyttelsen af kilderne, ser jeg mig ikke istand til. Selvom titlen dækker de 300 år fra afståelsen af Skåne, Halland og Blekinge og frem så ligger hovedopmærksomheden på indvandringen i 1800-årene og op til 1. verdenskrig. Det lange træk tager udgangspunktet i Tårnby og det præindustrielle miljø ved Mølleåen. 1800-årenes omfattende indvandring behandles dels med specialundersøgelser med udgangspunkter i Hovedstaden, Frederiksberg, rene landkommuner (Ballerup, Sengeløse) og bymæssige bebyggelser (Høje-Tåstrup, Tårnby), dels i artikler om kommunikationerne (jernbanenet, færges).

To artikler tager enkeltskæbner op: En svensk kvindes kranke skæbne i Frederik VI's København. Og en mere jævn historie om en svensker i dansk dagligdag gennem 1900-årene. De er godt fortalt. De virker som smagsprøver på det, som kan følge efter. Jeg forestiller mig at slægtsforskerne med dette værk i hånden får mulighed for at sætte de familiemedlemmer de finder ind i måske tilsvarende rammer og udfylde hvide pletter med nogle af kendsgerningerne fra bogens øvrige artikler. Der gøres i indledningen og i hver artikel for sig reder for kildeforholdene, kildemulighederne og artiklerne er i vidt omfang resultater af omfattende kildestudier. Som har resulteret i en del talskemaer og statistik. Statistikgennemgang er jo sjældent munter læsning, man kan let blive utålmodig efter konklusionerne- men de kommer.

Det er som at læse et katalog over nutidens indvandrerdebat. I den undskylder nogen sig i dag med indvandrernes 'anderledeshed' - men så anderledes var skåninger og smålændinge jo ikke - men problemerne tit de samme som i dag. En større procentdel af indvandrere skulle have hjælp i forhold til danskere, en større procent af indvandrerne blev straffet osv.

Nogle konklusioner må måske senere ændres - når detaljeringensgraden er blevet større. Det kunne være af denne type: Når der fra Frederiksberg fortæles, at kun i 5 % af ægteskaber blev indgået med anden svensker, kræver dette udsagn, at man har styr på, at de 'danskere' der indgås ægteskab med ikke er 2. eller 3. generationsindvandrere.

Det kan også være, at man kender forholdene for indvandrerne - men ikke for danskere. Her er der afsæt for nye undersøgelser.

Da nu kildematerialet i høj grad lægger op til anvendelsen af statistik er kulturomstændighederne næsten helt fraværende - (ikke helt). Hvordan skelner vi 'den svenske koloni' som grupperede sig om den svenske kirke i 1900-tallets begyndelse fra indvandrerne? Hvad med de indre modsætninger mellem svenskerne, f.eks. mellem de aktivt religiøse og de andre?

Hovedårsagerne i hjemland og imigrationsland til vandringerne er der ikke megen tvivl om i de store træk. I hjemlandet: Lave lønninger, overbud af arbejdskraft, bagud med industrialiseringen, fattigdom på sultegrænsen. Københavnsområdet: Opgangsperiode, mangel på arbejdskraft, (relativt) høje lønninger, byggeboom, industrialiseringens fremmarch. Det kan der så sættes tal på og det gør bogen i vidt omfang. Uvandringen var menneskeligt set en nødvendighed for udvandrerens - det er det individuelle perspektiv. Hvordan vurderer man, om indvandringen faktisk var en del af forudsætningen for fremgangen i indvandrerlandet? Læseren sidder tilbage med spørgsmålet: hvordan vi får pustet liv i tallene? Måske lidt uretfærdigt: for der er mange eksempler på at det lykkes, eksempelvis i Hanne Frøsig's artikel om Svenskere i Sengeløse Sogn. Andre steder melder spørgsmålet sig, fordi man på den statistiske side ved så meget: Når vi ved, at procentdelen af svenskfødte var endnu større på Frederiksberg end i København og at en stor del af dem boede i samme kvarterer i byen - hvordan prægede disse svenskere så kvartererne, hvordan var livet der? Var det i nogen forstand en ghetto? Det virker som om vi har fået en god fast grund at stille disse spørgsmål fra.

Per-Olof Johansson